

Boazodoallohálldahus • Reindrifstforvaltningen
Båatsoe-burriej reereme

27.04.2009

Justis- og politidepartementet
Postboks 8005 Dep
0030 Oslo

JUSTISDEPARTEMENTET	
27 APR 2009	
SAKSNUMMER:	200801140
AVD/REKST/STED:	LOI/EO/TKH
DOKNR:	212
ARKIVKODE:	

Din çuj./Deres ref.:
200801140EO/KHR

Min çuj./Vår ref.:
2008/1866 / 5848/2009/ BOM/ 360

Dáhton/Dato:
24.04.2009

**DEN NYE SAMERETTEN - NOU 2007:13 - HØRINGSUTTALELSE -
REINDRIFTSSTYRET, SAK 16/2009**

Det vises til brev av 15.02.08 vedr. høring.

Denne saken ble behandlet i Reindrifststyret den 17.04.09 som sak 16/2009.

Vedlagt følger møtebok i saken med uttalelse fra Reindrifststyret.

Med hilsen

Stig Gøran Hagen
ass. reindrifstssjef

Bodil Mannsverk
førstekonsulent

Saksbehandler: Stig Gøran Hagen, tlf. 78 45 70 33

MØTEBOK

Arkivref:	2008/1866-0 / 360	Alta	Saksbehandler:	Jo Vidar Nordhaug
-----------	-------------------	------	----------------	-------------------

HØRINGSUTTALELSE - DEN NYE SAMERETTEN - NOU 2007:13

Saksnr	Styre	Møtedato
16/2009	Reindrifststyret	17.04.2009

Saksdokumenter:

0	03.04.2009		S	Høringsuttalelse - Den nye sameretten - NOU 2007:13
1	15.02.2008	Det kongelige Justis- og politidepartement	I	NOU 2007: 13 Den nye sameretten - høring
2	17.04.2008	Det kongelige justis- og politidepartement	I	NOU 2007: 13 Den nye sameretten og NOU 2008:5 Retten til fiske i havet utenfor Finnmark - Samordning av høringen
3	29.05.2008		S	ST 19/08 - NOU 2007: 13 - Den nye sameretten - høring
4	01.07.2008	Troms Fylkeskommune	I	NOU 2007:13 Den nye sameretten - invitasjon til deltakelse i høringsprosess
5	14.08.2008	Troms fylkeskommune	I	NOU 2007: 13 Den nye sameretten - invitasjon til dialogkonferanse, Tromsø 4. september
6	17.09.2008	Ellen Inga O Hætta	I	FW: notat fra beate om den nye sameretten på saken som Troms har opprettet
7	17.09.2008	Ellen Inga O. Hætta	I	Notat fra ledelsesmøte ad. NOU 2007:13 Sameretten
8	28.10.2008	Ellen Inga O. Hætta	N	NOU 2007:13 - uttalelse til høringen
9	08.11.2008	Kristina J. Eira	I	Innlegg SRU II - seminar Tromsø og Trondheim
10	21.11.2008	Kristina J. Eira	I	SRU II Trondheim
11	11.12.2008		S	O-styresak 31/2008, Nordland. NOU 2007:13 Den nye sameretten. Foreløpig drøfting
12	06.11.2008		X	SRU II Tromsø - presentasjon av Kirsti Strøm Bull 06.11.2008
13	19.11.2008		X	SRU II Trondheim - presentasjon av Kirsti Strøm Bull 19.11.2008
14	09.12.2008		X	Vedlegg til O-styresak 31/2008 - NOU 2007:13 Den nye sameretten, foreløpig drøfting.
15	16.01.2009	Knut Reinskou	U	Den nye sameretten NOU 2007:13
16	30.01.2009		X	R-styresak 5/2009 - Utredning fra Samerettsutvalget - Den nye sameretten
17	26.01.2009		S	Den nye sameretten - NOU 2007:13 - høringsuttalelse
18	16.02.2009		X	O-styresak 1/2009 - møtebok. Den nye sameretten NOU 2007:13 - høringsuttalelse
19	20.02.2009		X	Kortversjon - møtebok områdestyret i Nordland - 13.02.2009
20	02.03.2009	Det kongelige Justis- og politidepartementet	U	NOU 2007:13 - Den nye sameretten. Høringsuttalelse fra Områdestyret for reindrift i Nordland.
21	04.03.2009	Christian Georg Lindman	N	NOU 2007: 13 DEN NYE SAMERETTEN - HØRING

Saksframstilling:

Redegjørelse for Samerettsutvalgets forslag

Reindriftssjefen vil innledningsvis vise til Reindrifststyrets sak 5/2009 hvor styret ble orientert om Samerettsutvalgets utredning og hovedlinjer.

Samerettsutvalgets utredning NOU 2007: 13 er ute på høring. Områdestyrene har nå avgitt sine høringsuttalelser og Reindrifststyret har frist til 17. april 2009 med å avgi sin høringsuttalelse.

Samerettsutvalget har levert et omfattende arbeid som berører store geografiske områder og store deler av befolkningen spesielt i Troms, Nordland, Trøndelagsfylkene og Hedmark, men også i andre fylker. Forslagene kan få betydelige konsekvenser for både den samiske befolkningen og befolkningen ellers.

Samerettsutvalgets mandat var bl.a. å utrede behovet for lovendringer som kan trygge samisk bruk av grunn og naturressurser, utrede lokal forvaltning av grunn og naturressurser og vurdere reindriftas arealbruk og rettigheter.

Sentrale føringer for mandatet var bl.a. at forslagene skal trygge samenes muligheter til å utnytte naturressursene, at hensynet til å bevare samisk kultur og levemåte skal stå sentralt og at forslagene skal ligge innenfor folkerettens rammer. Samtidig skal den ikke-samiske befolkningens rettigheter anerkjennes og forslagene så langt mulig virke konfliktdempende.

Som offentlige organer for reindriften er det, etter Reindriftssjefens oppfatning, spesielt viktig at vi gjør en grundig vurdering av de deler av forslaget som har betydning for reindrifta og ansvarsoppgavene til Reindrifststyret, Områdestyrene og Reindrifstforvaltningen.

Utredningen munner ut i forslag til tre nye lover, Lov om kartlegging og anerkjennelse av eksisterende rettigheter til grunn og naturressurser i de tradisjonelle samiske områdene fra og med Troms fylke og sørover (**Kartleggings- og anerkjennelsesloven**), Lov om rettsforhold og disponering over grunn og naturressurser på Hålogalandsallmenningens grunn i Nordland og Troms (**Hålogalandsloven**) og Lov om saksbehandling og konsultasjoner ved tiltak som kan få virkning for naturgrunnlaget i tradisjonelle samiske områder (**Saksbehandlings- og konsultasjonsloven**). Utvalget har på en del punkter vært delt i sin innstilling og et mindretall har foreslått Lov om rettsforhold og disponering over statens grunn og naturressurser i Nordland og Troms som alternativ til den ovenfor nevnte Hålogalandsloven.

Det er videre foreslått **endringer i fjelloven, reindrifstloven og friluftstloven**. I tillegg er det foreslått endringer i en rekke andre lover som følge av-, og inntatt i den foreslåtte Saksbehandlings- og konsultasjonsloven.

Utvalget har vært bredt sammensatt og er kommet til enighet i mange vesentlige spørsmål. Mindretallsgrupperinger har imidlertid valgt å fremme egne forslag på noen punkter, og dette vil bli nærmere kommentert underveis i fremstillingen.

Kartleggings- og anerkjennelseslovenBakgrunn:

Å oppfylle de folkerettslige forpliktelser til å kartlegge og anerkjenne urfolks rettigheter til grunn og naturressurser. Særlig ILO 169, art. 14 (2) og (3).

Virkeområde:

Tradisjonelle samiske områder fom. Troms og sørover.

Alle typer grunn.

Det foreslås opprettet en kartleggingskommisjon:

Kartleggingskommisjonen skal utrede og identifisere bruks- og eierrettigheter, herunder interne rettighetsspørsmål innen reindrifta på grunnlag av gjeldende nasjonal rett.

Kommisjonen trer i funksjon ved krav om utredning av felt, men den kan også iverksette utredninger av eget tiltak.

Etter flertallets forslag skal alle kunne sette frem krav, men krav kan avvises.

Kommisjonen har et selvstendig ansvar for at saken blir tilstrekkelig opplyst.

En bredt oppnevnt referansegruppe skal følge kommisjonens arbeid.

Feltutredning avsluttes med en rapport som redegjør for hvilke bruks- og eierrettigheter som etter kommisjonens syn foreligger, samt hvilke saksforhold dette bygger på.

Det skal være mulighet for mekling både under arbeidet og etter at rapport er avgitt.

Det foreslås videre opprettet en utmarksdomsstol:

Utmarksdomsstolen skal behandle rettighetstvister som oppstår etter at kartleggingskommisjonen har utredet felt.

Saker kan avvises.

Utgangspunktet er at partene er ansvarlig for sakens opplysning, men utmarksdomsstolen skal ha prosessuell veiledningsplikt og adgang til å rette prosessuelle feil.

Kartleggingskommisjonens rapport skal være utgangspunkt for domsstolens arbeid.

Avgjørelsene kan påankes til høyesterett.

Tidligere rettskraftige avgjørelser skal som hovedregel bli stående, men ved endringer gis det hjemmel for ekspropriasjon og erstatning.

Partenes nødvendige utgifter skal dekkes av staten.

Det skal være mulighet for mekling også her.

Et **mindretall** har foreslått at bare samer skal ha adgang til å sette frem krav, mens flertallet ikke finner folkerettslig støtte for, eller har ansett det hensiktsmessig eller praktisk mulig å trekke noe slikt etnisk skille. Ellers er forslaget fremsatt av et samlet utvalg.

Saksbehandlings- og konsultasjonslovenBakgrunn:

Å oppfylle de folkerettslige forpliktelser til å sikre et fortsatt naturgrunnlag for og vern av samisk materiell kulturutøvelse. Særlig SP art. 27 og ILO 169 art. 6, 7 og 15.

Virkeområde:

Beslutninger og tiltak som planlegges iverksatt i tradisjonelle samiske områder eller kan få virkning på samisk materiell kulturutøvelse i slike områder. Også kyst, fjord og kontinentalsokkel.

Forslaget inneholder en rekke saksbehandlingsregler:

Disse vil gjelde i tillegg til saksbehandlingsreglene i forvaltningsloven og i de enkelte sektorlover.

De skal gjelde ved enkeltvedtak som gjelder tillatelse til tiltak, eller tillatelse til erverv av grunn eller ressurser når formålet er å søke tillatelse til tiltak, der tiltaket kan få virkning for bruk av grunn eller ressurser.

I tillegg ved beslutninger av offentlig myndighet om iverksetting av tiltak som ikke krever særskilt tillatelse, der tiltaket kan få virkning for bruk av grunn eller ressurser.

Ved tiltak som krever flere tillatelser/ fornyet tillatelse gjelder reglene for hver enkelt behandling.

Søknad om tillatelse til å iverksette tiltak skal kunngjøres og legges ut til offentlig ettersyn. Sak skal sendes på høring til Sametinget og aktuelle sammenslutninger av rettighetshavere. Saker som berører reindriftsnæringen også til reindriftsforvaltningen, distriktsstyre og siida. Høringsfrist skal være minimum 4 uker, men bør ikke være kortere enn 8 uker. Før vedtak treffes skal vedtaksorganet utrede inngrepets konsekvenser for samisk materiell kulturutøvelse

Sametinget kan gi retningslinjer for hvordan virkningen av tiltak for samisk kultur skal bedømmes, dvs. hvilke samiske hensyn som må trekkes inn i vurderingen.

Den konkrete avveiningen av de samiske hensyn og de hensyn som taler for at tiltaket skal iverksettes skal imidlertid fortsatt ligge hos vedtaksorganet.

Sametingets retningslinjer skal godkjennes av departementet.

Vedtaksorganet skal med grunnlag i Sametingets retningslinjer vurdere hvilke virkninger inngrepet kan ha for samisk kultur med næringer og samfunnsliv.

Dersom det ikke foreligger slike retningslinjer skal vedtaksorganet ta tilbørlig hensyn til samisk bruk og samiske lokalsamfunn.

I alle tilfeller skal det aktuelle tiltak sees i sammenheng med tidligere gjennomførte tiltak i området.

Tiltak i områder som er særlig viktig for samisk materiell kulturutøvelse, og som kan få betydelig negativ innvirkning på den fremtidige bruken av områdene skal bare kunne iverksettes dersom tungtveiende samfunnshensyn tilsier det. Slike tiltak skal som hovedregel ikke tillates gjennomført dersom det ikke oppnås enighet gjennom konsultasjonene. Det innebærer imidlertid ikke noen vetorett, men et krav om særlig interesseovervekt.

Vurderingen av kravet om interesseovervekt skal kunne prøves av domsstolene.

Det foreslås presisert at vedtaksorgan ved tillatelser skal kunne sette vilkår med sikte på å motvirke uheldige følger for reindrifta og annen samisk kultur.

Ved utarbeidelse, vedtak og anvendelse av forskrifter om bruk eller utnyttning av ressurser eller andre tiltak som kan få virkning for naturgrunnlaget skal det tas tilbørlig hensyn til samisk bruk og samiske lokalsamfunn. Under utarbeidelsen skal forskriftens konsekvenser for samisk materiell kulturutøvelse kartlegges.

Det er videre foreslått regler om konsultasjoner og konsultasjonsprosedyrer:

Det foreslås rett til konsultasjon når det forberedes lovgivning og administrative tiltak, vedtak eller beslutninger som gjelder bruk, utnyttning eller disponering av grunn og ressurser, og lovgivningen eller tiltakene kan få direkte og særskilt betydning for samiske interesser. Dvs.

som hovedregel ikke ved saker av perifer betydning eller saker hvor samiske interesser ikke er berørt i større grad enn resten av samfunnet.

For vedtak av arealplaner eller områdevern gjelder egne regler i hhv. pbl. og naturvl.

Sametinget, samiske rettighetshavere og representanter for samiske interesser og lokalsamfunn skal ha rett til å bli konsultert i slike saker.

Regjering, departementer, direktorater og andre statlige etater og virksomheter på alle nivå, fylkeskommuner, kommuner og selvstendige rettssubjekter som er underlagt offentlig kontroll og har myndighet til å disponere over bruken av grunn og ressurser (for eksempel Statskog SF, Hålogalandsallmenningen, Finnmarkseiendommen) skal være pliktig til å tilby konsultasjoner i slike saker. Dette gjelder i noen grad også Stortinget og Sametinget.

Konsultasjon skal gjennomføres med åpenhet og gjensidig respekt, og målet er å oppnå enighet. De samiske interessene har imidlertid ikke krav på avgjørende innflytelse - ingen vetorett.

De samiske konsultasjonspartene skal gis tilstrekkelig informasjon til at de har reelt grunnlag for å vurdere saken, og informasjonen må gi et så korrekt bilde som praktisk mulig av lovgivningen eller tiltaket som overveies iverksatt.

Sametinget skal varsles særskilt, og Sametinget skal raskt gi tilbakemelding på om det ønsker å benytte konsultasjonsretten, om saken berører andre rettighetshavere enn antatt og varsle representanter for kjente rettighetshavere.

Det enkelte fagdepartement skal ha et særlig ansvar for at det blir gjennomført konsultasjoner, og at også deres underliggende organer oppfyller sin konsultasjonsplikt.

Det departement som har hovedansvar for samiske saker skal bistå andre organer og institusjoner ved gjennomføring av konsultasjoner og vil i samråd med Sametinget ha ansvar for samordning av konsultasjoner.

Det departementet som har forvaltningsansvaret for reindrifta har ansvar for å varsle berørte reinbeitedistrikt og siidaer.

Konsultasjonene skal gjennomføres så tidlig i prosessen at det er reell mulighet til å påvirke saksgang og utfall. Ved behov skal det konsulteres også under behandling av saken.

Konsultasjonen skal pågå så lenge det ansees mulig å oppnå enighet.

Det skal i noen tilfeller også gjennomføres konsultasjoner i forhold til virkninger av allerede iverksatte tiltak (§20).

Konsultasjonspartene skal avtale nærmere i den enkelte sak hvordan konsultasjonene skal gjennomføres.

Det skal føres protokoll fra konsultasjonen som redegjør for hva saken gjelder, partenes vurderinger, standpunkter og konklusjon. Dersom enighet ikke oppnås, hva uenigheten består i, og hvilke vurderinger som ligger bak standpunktene.

Dokumenter som utveksles mellom konsultasjonspartene i forbindelse med konsultasjonen kan unntas offentlighet, men meroffentlighet skal praktiseres. Partenes endelige standpunkter kan ikke unntas offentlighet unntatt taushetsbelagte opplysninger.

Forslaget inneholder til sist regler om samisk representasjon og virkningen av saksbehandlingsfeil:

Sametinget skal ha rett til å være representert i offentlige oppnevnte organer som behandler spørsmål som gjelder bruk, utnyttelse og disponering av grunn og ressurser. Dersom disse organene behandler spørsmål som kan få direkte betydning for samiske rettighetshavere og interesser har også disse rett til å være representert. Det foreslås også presisert at brudd på reglene om saksbehandling og konsultasjon kan gi grunnlag for ugyldighet i samsvar med alminnelig forvaltningsrett.

Avslutningsvis er det foreslått endringer i en rekke lover. I hovedsak gjelder dette en henvisning til saksbehandlings- og konsultasjonsloven.

I offentlighetsloven gjelder det unntak fra offentlighet for dokumenter i konsultasjonsprosessen.

Når det gjelder naturvernloven, bergverksloven og plan- og bygningsloven er det foreslått endringer ut over henvisning til denne loven, men også visse innskrenkninger.

Forslaget er satt frem av et samlet utvalg.

Forslag til endringer i Reindrifftsloven

Samerettsutvalgets mandat var her å vurdere behovet for lovendringer av de bestemmelser som regulerer de underliggende rettsforhold og forholdet mellom reindrifftsretten og andre rettigheter. Det er foreslått endringer i reindrifftsloven kap. 1 (Innledende bestemmelser), kap. 3 (Reindrifftsrettens innhold), Kap. 8 (Forholdet til annen bruk) og kap. 9 (Ansvar for skade - skjønn). Forslagene er med ett unntak fremsatt av et samlet utvalg.

Det er foreslått noen rent språklige endringer for å få en bedre sammenheng i terminologien og slike kommenteres ikke nærmere her.

I **kap. 1** er det foreslått presiseringer av forholdet til folkeretten ved at ILO konv. nr. 169 nevnes spesifikt. Det er videre presisert at reindrifftsretten i det samiske reinbeiteområdet, i tillegg til beiterett, også innbefatter de øvrige rettighetene i lovens kap. 3. I tillegg er det presisert at det kan være aktuelt med erstatning også der tidligere reinbeiteareal blir omdannet til innmark ved nydyrking eller lignende.

Til sist er det foreslått en avklaring av at hjemmelen til ekspropriasjon for å sikre reinbeiteareal og rettigheter ikke er strikt avgrenset til dagens administrativt avgrensede reinbeiteområder.

I **kap. 3** er bestemmelsene om **beite** forenklet slik at bare hovedregelen gjenstår, dvs. at det foreligger beiterett i fjellet og annen utmark, herunder også tidligere dyrket mark og slåtteng. Etter dagens bestemmelse gjelder dette bare tidligere dyrket mark og slåtteng som *ligger for seg selv uten tilknytning til bebodde områder eller dyrket areal i drift*.

Det vil etter endring heller ikke fremgå at tidligere dyrket mark eller slåtteng unntas fra beiterett ved at den holdes i hevd, brukes til kulturbeite eller gjerdes inn. Dagens bestemmelse er uklar, men utvalget synes å legge til grunn at dette ikke medfører endring i rettstilstanden da et område som holdes i hevd eller brukes som kulturbeite vanskelig kan anses som "fjellet og annen utmarksstrekning", i hvert fall dersom dette også er inngjerdet.

Dagens regler om freding av områder for reinbeiting foreslås opphevet da utvalget mener at de aktuelle hensyn bedre kan ivaretas av for eksempel § 63 om utnyttning av eiendom i

reinbeiteområde, alternativt kan det gjennomføres ekspropriasjon av reindriftsretten ved behov for mer varige fredninger.

Det er videre foreslått endringer i reglene om **bruksendring og overdragelse av husvære, buer og lignende**. Forbudet mot bruksendring og overdragelse uten nærmere tillatelse gjelder i dag "Grunnen som er tatt i bruk eller utvist og bygninger og anlegg som er oppført i medhold av første og annet ledd..". Etter forslaget skal dette gjelde "Bygninger som er oppført etter bestemmelsen i først og annet ledd..". Utvalget begrunner dette med at de aktuelle rettighetene omhandler ulike former for bygninger.

Etter dagens bestemmelse fremgår det klart at bruksendring til annet formål enn reindrift krever godkjenning, mens dette ikke nevnes i forslaget. Utvalget mener at dette er overflødig fordi kravet om at bygningene skal være nødvendige for utøvelsen av reindriften medfører at også senere bruk av bygningene i hovedsak må være knyttet til nødvendige behov i reindriften.

Til sist er det foreslått at avhending til andre enn reindriftsutøvere krever godkjenning av områdestyre og siida i tillegg til grunneier istedenfor Kongen som etter dagens lov.

Når det gjelder **flyttleier** er begrepet "tradisjonelle flyttleier" foreslått endret til "nødvendige flyttleier for flytting av rein i samsvar med det som hensynet til en forsvarlig utøvelse av reindriften krever". Hensikten med endringen er at bestemmelsen skal samsvare bedre med reindriften behov for tilpasninger etter forholdene og mulighet for bruk av alternative flyttleier, og at bestemmelsen ikke bare skal ivareta de flyttleiene som vanligvis brukes.

Når det gjelder **gjerder og andre anlegg** foreslås det en presisering av at retten omfatter det som er nødvendig for å utøve reindriften på en forsvarlig måte og i samsvar med hva hensynet til rasjonell reindrift til enhver tid krever. Hensikten er å klargjøre at retten vil kunne utvikle seg og endres i samsvar med behovet.

Det foreslås at kravet om at gjerder og anlegg ikke må plasseres unødig skjemmende fjernes da utvalget mener at dette fanges opp av begrepet vesentlig skade eller ulempe.

Det foreslås også presisert at det kan foreligge rett til å ha gjerder og anlegg stående ut over en sesong uten særskilt tillatelse med bakgrunn i særlige rettsforhold.

Når det gjelder **brensel og trevirke** foreslås det en forenkling ved at oppramsingen av forskjellige deler og typer treverk i dagens bestemmelse erstattes av "trevirke med unntak av friskt bartrevirke". Det er foreslått å ta inn i oppregningen av aktuelle formål også "andre nødvendige behov i reindriften".

Det foreslås videre tatt med at retten til uttak av trevirke også skal omfatte trevirke til utøvernes faste bolig i reinbeitedistrikt, så fremt uttaket ikke overstiger eget husbehov og boligen tjener som base for reindriften.

Det er foreslått en presisering av at private skogeieres rett til å kreve betaling for friske lauvtrær kan være begrenset av særlige rettsforhold.

Dagens bestemmelse slår fast at Finnmarkseiendommen ikke kan kreve betaling for trevirke, og ordlyden foreslås utvidet til å gjelde også staten og Hålogalandsallmenningen samt nye eiere av grunn som har vært eid av disse.

Når det gjelder **jakt, fangst og fiske** foreslås det presisert at de reindriftsberettigede kan ha mer vidtgående rettigheter, og også rettigheter på privat grunn, med bakgrunn i særlige rettsforhold.

Videre at rettighetene til jakt, fangst og fiske foreligger også på Hålogalandsallmenningens grunn og på annen statsgrunn, og at en overdragelse av grunn fra statsallmenning eller annen statsgrunn og fra Hålogalandsallmenningen eller Finnmarkseiendommen til andre eiere ikke innskrenker de reindrifftsberettigedes rettigheter.

Til sist er det foreslått en bestemmelse om at det ved reguleringer av deltakelsen i elgjakt på grunn eid av staten, Finnmarkseiendommen eller Hålogalandsallmenningen, skal utøvere av samisk reindrift skal anses som innenbygdsboende i alle de kommuner hvor de driver reindrift. Det er alminnelig antatt at retten til jakt og fangst etter dagens reindrifftslov bare omfatter småviltjakt, og retten til selve elgjakta ansees derfor regulert av viltloven.

Når det gjelder elgjakta foreligger det et **mindretallsforslag**. Dette går ut på å lovfeste en rett til deltakelse i elgjakta for reindrifftsutøverne på grunn eid av staten, Hålogalandsallmenningen og Finnmarkseiendommen. Dette vil også medføre at det ikke skal betales leie eller kortavgift for slik jakt. Etter flertallets forslag vil fortsatt det rettslige grunnlaget for deltakelse i elgjakta være viltloven og ikke reindrifftsloven, og reindrifftslovens regler om betalingsfritak vil derfor ikke gjelde elgjakta.

I **kap. 8** er det foreslått en presisering av en gjensidig hensynsplikt og tilpasningsplikt for grunneier, bruksberettiget og reindrifftsberettiget. Den klare forutsetningen om at hensynsplikten ikke er til hinder for vanlig utnytting av eiendommen til jordbruk, skogbruk eller andre landbruksformål foreslås fjernet. Utvalget antar med dette at reindrifften likevel normalt må godta vanlig utnytting av eiendommen til jord- eller skogbruk så lenge ikke utnyttelsen får et urimelig eller unødvendig omfang. Det er videre foreslått endringer i reglene om varslingsplikt før iverksetting av ny bruk eller nye tiltak. Varslingsplikten skal gjelde alle tilfeller hvor det kan være til skade eller ulempe for reindrifften, og ikke bare ved mulighet for vesentlig skade eller ulempe. Videre er varslingsfristen foreslått utvidet til 6 uker før planlagt iverksetting, og dersom distriktsstyret eller siidaen ikke har protestert innen denne tid kan den nye bruken eller tiltaket iverksettes. Varsel skal være skriftlig.

Områdestyrets mulighet til å legge ned midlertidig forbud mot tiltak inntil jordskifteretten har behandlet saken foreslås fjernet. Dette begrunnes med at områdestyret er uegnet organ til å gripe inn i slike privatrettslige konflikter.

Det er videre foreslått en presisering av at hensynsplikten ved ferdsel i område hvor rein beiter også innbefatter grunneier og bruksrettshaver.

Når det gjelder hvem som kan anmode områdestyret om et midlertidig forbud mot arrangement eller liknende virksomhet som kan være til særlig skade for reindrifften foreslås "reineierne i området" erstattet av "siidastyret". Dette følger av en styrking av siidaen som sentral enhet.

Ordlyden foreslås noe endret når det gjelder hvilken type tiltak eller aktivitet det kan nedlegges tidsbegrenset forbud mot. Etter forslaget vil hjemmelen dekke enhver virksomhet eller tiltak som kan være til særlig skade for reindrifften, mens dagens hjemmel kan forstås slik at den bare omfatter aktivitet med en viss størrelse og organisering. Det avgjørende etter forslaget blir hvorvidt virksomheten eller tiltaket er til særlig skade, og ikke lenger dets øvrige karakter. Alminnelig uorganisert ferdsel vil med dette kunne bli omfattet forutsatt at skadevilkåret ellers ansees oppfylt.

Til sist er det tatt med adgang for delegasjon til reindriftsagronomen av områdestyrets myndighet til å nedlegge tidsbegrenset forbud.

I **kap. 9.** er reglene om erstatningsansvar endret fra en hovedregel om objektivt ansvar til et skyldansvar så lenge reinen er på lovlig område. Det samme gjelder ved evt. personskader. Ved skader som reinen volder utenom lovlig beiteområde vil det imidlertid fortsatt være et objektivt ansvar for skade på avling eller annen eiendom.

Det foreslås videre at man skal gå bort fra det solidariske ansvaret for distriktets reineiere som hovedregel, og at det nå er den skadevoldende reinens eier som må trekkes til ansvar direkte. Bare dersom det ikke lar seg bringe på det rene hvem dette er kan det reises krav mot vedkommende siidastyre. Bare dersom det heller ikke lar seg bringe på det rene innen rimelig tid hvilken siida reinen tilhører kan det reises krav mot distriktet.

Det foreslås presisert at de alminnelige reglene i skadeerstatningsloven om erstatningsutmåling, skadelidtes medvirkning og lemping av ansvar skal gjelde. Når det gjelder gjerdeskjønn foreslås det at også siidastyret kan fremsette krav om dette for jordskifteretten.

Til sist er det foreslått en bestemmelse om at reineierne skal fritas objektivt ansvar ved nydyrking eller liknende tiltak i utmark der det er reinbeiterett dersom områdene ikke er omgitt av gjerde som holder reinen ute.

Forslag til endring i Friluftsloven:

Det foreslås lovfesting av rett til **uttak av trevirke til bruk i samisk og annen tradisjonell husflid** i statsallmenninger og på annen statsgrunn. Uttak må ikke være til unødvendig eller urimelig ulempe for andre rettighetshavere, men det er uten betydning om uttaket skjer som ledd i næringsvirksomhet eller ikke.

Det skal ikke kunne kreves betaling for slikt uttak, men Statskog SF kan gi nærmere bestemmelser om hvordan uttak skal gjennomføres. Når det gjelder områdene som faller inn under Finnmarksloven eller Hålogalandsloven skal slikt uttak reguleres av disse lovene. Forslaget til endringer har her støtte fra et samlet utvalg.

Forslag til endret forvaltningsordning

Samerettsutvalget foreslår nye forvaltningsordninger for statsgrunn fra og med Troms fylke og sørover.

Forslagene tar sikte på å oppfylle kravene i ILO-konvensjonens artikkel 15 om samisk deltakelse i forvaltningen av grunn og naturressurser i de samiske områdene. Utvalgets flertall foreslår å overføre statsgrunnen i Nordland og Troms til et nytt eierskap, Hålogalandsallmenningen, mens områdene lenger sør skal forvaltes etter en revidert fjellov. Ett **mindretall** foreslår at Hålogalandsallmenningen skal omfatte all statsgrunn i tradisjonelle samiske områder også sør for Nordland, mens et annet mindretall foreslår at Statskogs eierrolle i Nordland og Troms videreføres.

Hålogalandsloven som er foreslått av flertallet og det ene mindretallet har fokus på lokal styring og en fortsettelse av den bruk som vi har i dag, og hvor evt. endret bruk krever nøye overveielser.

Forslaget legger vekt på at forvaltningen skal skje i samsvar med folkerettens regler om urfolk og minoriteter, og at loven ikke skal medføre innskrenkninger i rettigheter etablert gjennom alders tids bruk, som for eksempel retten til reindrift.

Statens eierskap og utøvelsen av dette gjennom Statskog SF tenkes overført til uavhengige organer med lokal styring innen gitte rammer.

Det foreslås opprettet et nytt eierorgan, Hålogalandsallmenningen (HA), hvor styret skal forvalte grunneierretten og har ansvar for nødvendig planlegging og forsvarlig drift. Utvalgets flertall ønsker en stor grad av regional forvaltning av bruksrettene gjennom utmarksstyrer. Disse skal ha en relativt frittstående og selvstendig stilling ift. HA som grunneier, og styremedlemmene skal oppnevnes lokalt med et flertall av reindrifts- og jordbruksberettigede

Et **mindretall** ønsker ikke en slik regional oppdeling, og begrunner i hovedsak dette med at kommunene hittil har vist seg lite villig til å ivareta reindriften og samiske interesser.

Saksbehandlingsregler, straffebestemmelser og rutiner skal sørge for at rammene overholdes. Forvaltningsrettslige regler skal sikre en betryggende saksbehandling og det skal opprettes en kontrollkomite som skal ha et overordnet oppsyn med HAs virksomhet og vurdere om det er behov for endringer i loven.

Samiske interesser og reindriften skal sikres innflytelse gjennom deltakelse i de styrende organer og gjennom konsultasjoner. Både HAs styre (sametinget oppnevner 2 av 6, herav minst en fra reindriften) og utmarksstyrene (2 av 7 fra reindriften, samme som fra jordbruket) skal ha medlemmer som representerer reindriften i regionen, og kontrollkomiteen skal ha medlem oppnevnt av Sametinget.

Sametinget kan peke ut HAs styreleder annet hvert år, og hvert enkelt styremedlem for HA har stor påvirkningskraft ved at det kan kreve iverksatt undersøkelser og styrebehandling av saker. I tillegg må vedtak om avhending med tilslutning fra mindre enn fire styremedlemmer, som hovedregel også godkjennes av Sametinget og vedkommende utmarksstyre. Når det gjelder utmarksstyret må minst en reindriftsrepresentant være tilstede for at organet skal være vedtaksført.

Et **mindretall** i utvalget foreslår lik fordeling av representanter oppnevnt av sametinget og fylkestingene i fellesskap når det gjelder HAs styre.

Forslaget presiserer at det foreligger rett til samisk reindrift på HA s grunn med hjemmel i alders tids bruk. Det foreslås videre lovfestet en allmenningsrett for jordbrukseiendommene i den regionen hvor eiendommen ligger. Retten kan bare utnyttes i tilknytning til jordbruksdriften.

Retten innbefatter rett til beite med så stor buskap som kan vinterføs på eiendommen og uttak av trevirke til brensel og jordbruksrelatert husbehov.

Utmarksstyrene kan videre tillate annen beiting og utvise nødvendig seter og tilleggsjord. Bygdefolket skal ha rett til hugst av brensel på HA s grunn etter utvisning fra utmarksstyret.

Forslaget innebærer rett til jakt, fangst og fiske for alle som er bosatt i Norge, og har vært det siste år.

Et **mindretall** støtter ikke lovfesting av rettigheter til jordbruket, og mener at dette vil skje til fortrengsel av samiske rettigheter, mens flertallet mener at det i stor grad innebærer en stadfesting av gjeldende rett og ellers vil ha liten praktisk betydning ut over dette.

Forslaget inneholder en rekke rammer for konkrete forhold hvor det skal tas hensyn til reindrifta.

Grunndisponeringer og andre tiltak som kan medføre endret bruk av utmarka kan ikke iverksettes dersom det medfører urimelig eller unødvendig skade eller ulempe for reindriftas rettigheter. Selv om tiltakene ikke har slike alvorlige konsekvenser skal det tas tilbørlige hensyn til de berørte rettighetshavere.

Tillatelse til utvidet beitebruk og utvisning av grunn til nødvendig seter og tilleggsjord kan heller ikke gis dersom det er til urimelig eller unødvendig skade eller ulempe for reindriftas rettigheter. Slike saker skal forelegges bl.a. områdestyret og berørte reindrifftsberettigede til uttalelse før vedtak fattes, og det kan kreves konsultasjoner etter Saksbehandlings- og konsultasjonsloven.

Når det foreligger muligheter for endret utmarksbruk skal det allerede i planleggingsfasen av tiltak vurderes hvilke konsekvenser den endrede bruken vil ha for reindrifta og den samiske kulturen, og reglene i Saksbehandlings- og konsultasjonsloven skal følges. HA pålegges å følge med på evt. endret utmarksbruk og konsekvenser for bl.a. reindrifta og rapportere dette videre til kontrollkomiteen.

Når det gjelder **mindretallsforslaget som innebærer en videreføring av Statskog SF som grunneier** har dette fokus på fortsatt statlig styring og næringsutvikling fremover (jfr. bl.a. formålsparagraf). Dette forslaget er mindre detaljert enn flertallets forslag, og mange elementer forutsettes fortsatt regulert gjennom Statsforetaksloven og Statskog SFs vedtekter. Det er også her presisert at reindrifta har etablert rettigheter gjennom lang tids bruk og at loven skal anvendes i samsvar med folkerettens regler om urfolk og minoriteter.

Medbestemmelse foreslås ivaretatt dels gjennom vedtektsendringer når det gjelder Statskog SFs styre (ikke medtatt i loven), og dels direkte i loven når det gjelder utmarksstyrene hvor det foreslås at en representant utnevnes av Sametinget og en av reindriftnæringen av totalt fem til syv medlemmer.

Det forelås også her opprettet regionale utmarksstyrrer, men disse vil sammenliknet med flertallsforslaget ha en mindre selvstendig rolle. De skal utarbeide forslag til planer og gi forskjellige uttalelser, men avgjørelsene ligger oftest til Statskog SF selv. Unntaket er utvisning av grunn til beite, seter og tilleggsjord og av trevirke til brensel hvor utmarksstyrene forestår utvisning, men dette må likevel skje etter plan godkjent av Statskog SF. Jakt, fangst og fiskerettighetene skal administreres av Statskog SF direkte. Når det gjelder type rettigheter som hviler på grunnen er det små forskjeller fra flertallsforslaget. For eksempel skal alle bosatte i regionen ha tilgang til uttak av trevirke til brensel, og ikke bare bygdefolk som i flertallsforslaget, og når det gjelder rettigheter til jordbrukseiendom synes rammene noe trangere ved at det her ikke er snakk om en allmenningsrett i tråd med tiden og forholdene, men bare mulighet for utvisning av beite, seter og tilleggsjord.

Økonomisk vil utmarksstyrene ha mindre handlefrihet ved at det i utmarkskassen bare inngår vederlag for utvisning av virke, beite, seter og tilleggsjord samt en årlig tildeling som Statskog SF selv fastsetter. Statskog SF kan også gi nærmere retningslinjer om bruken av midlene i utmarkskassen.

Tilskuddet fra Statskog SF til utmarksstyrene skal bl.a. gå til støtte til utmarksbasert næringsutvikling og tiltak for å fremme utmarksbruk. Samtidig skal det utarbeides plan for forvaltning av grunn og ressurser som bl.a. kartlegger utviklingsmuligheter.

Det er i dette forslaget lagt mindre vekt på rådighetsbegrensninger og saksbehandlingsregler som kan ivareta reindriftas interesser. Noen viktige forvaltningsregler om habilitet, veiledningsplikt, saksbehandlingstid og taushetsplikt gjelder for utmarksstyret, og det ligger noen begrensninger ved at utvisning av virke og grunn til beite, seter og tilleggsjord er betinget av at dette kan skje uten vesentlig skade for miljø, eier og andre brukerinteresser. Forslaget inneholder intet generelt forbud mot at grunnen avhendes, og Statskog SF vil i en del tilfeller ha adgang til å avhende grunn uten at berørte rettighetshavere en gang har rett til å få uttale seg først. Ved større grunndisponeringstiltak og tiltak som ikke er i samsvar med plan skal imidlertid utmarksstyret og berørte rettighetshavere ha anledning til å uttale seg før vedtak treffes.

Forslaget inneholder ingen direkte anvisninger på saker hvor det skal avholdes konsultasjoner iht. den foreslåtte Saksbehandlings- og konsultasjonsloven, men Statskog SF er i den loven nevnt som en av aktørene som skal tilby konsultasjoner.

Med de foreslåtte **endringer i Fjelloven** skal fjellstyrene forvalte store deler av bruksrettighetene, mens Statskog SF fortsatt skal stå som grunneier. Etter flertallets forslag skal denne ordningen gjelde for de aktuelle områder sør for Nordland fylke, mens et mindretall ønsker at Hålogalandsallmenningen skal dekke også disse områdene.

Flertallsforslaget innebærer en presisering av at retten til samisk reindrift der slik reindrift har vært drevet fra gammelt av bygger på selvstendig rettsgrunnlag og ikke reguleres av fjelloven, men derimot medfører en rekke nærmere angitte begrensninger i fjellstyrenes og grunneierorganets rådighet i statsallmenningene.

Forslaget inneholder i tillegg en presisering av at Konsultasjons- og saksbehandlingsloven vil gjelde i mange viktige spørsmål, og et krav om jevnlig kontaktmøter mellom fjellstyret og områdestyret.

Forslaget inneholder regler om sammensetningen av fjellstyrene der det foregår samisk reindrift. Dette innebærer at reindrifta blir representert i fjellstyrene på lik linje med jordbruket (minst 2 av 7 representanter), og det gis adgang til å danne felles fjellstyrer av hensyn til reindrifta.

Et **mindretall** foreslår minst 3 av 6 representanter fra reindrifta dersom fjelloven videreføres i tradisjonelle samiske områder.

Etter fjelloven kan grunnen som hovedregel ikke avhendes, og grunndisponeringstiltak kan bare skje dersom det ikke er til vesentlig skade for andre bruksberettigede, for eksempel reindrifta.

Fra områdestyrenes behandling

”Den nye sameretten” har også vært behandlet av alle **områdestyrene** i reinbeiteområdene. Av behandlingene i de respektive områdene fremkommer i all hovedsak følgende:

Områdestyret i Øst-Finnmark (OØF) har kun behandlet forlaget til saksbehandlings- og konsultasjonslov og forslaget til endringer i reindriftsloven.

OØF stiller seg positiv til **konsultasjonsreglene** fordi de betyr større gjennomslagskraft og kjennskap til konsultasjonene som prosess. De anser det også positivt at loven omfatter flere aktører enn den nåværende konsultasjonsavtalen.

OØF mener imidlertid at det gir inntrykk av inkonsekvens og medfører en uoversiktlig lovsituasjon at Plan- og bygningsloven, Naturvernloven og Bergverksloven ikke blir omfattet av Saksbehandlings- og konsultasjonsloven.

OØF ber om at ressursbehovet ved konsultasjonsprosessene klarlegges nærmere og at også ressursvake parter må gis muligheter for å delta i prosessene på lik linje med mer ressurssterke parter.

OØF understreker også viktigheten av åpenhet rundt konsultasjonsprosessene.

Når det gjelder **endringer i reindriftsloven** er OØF noe betenkt over å fjerne fredningsbestemmelsen i § 19, og de ber om at dette utredes nærmere. OØF mener at retten til husvære, buer og lignende etter § 21 må knyttes til siidaandelen og ikke den enkelte reineier. De mener videre at disponeringen av eksisterende gjeterhytter også må reguleres gjennom distriktets bruksregler slik at distriktet kan ha større kontroll med ferdsele. OØF ber om at forholdet til elgjakt, jfr. § 26 utredes nærmere.

Når det gjelder utnytting av eiendom i reinbeiteområde, § 63, er de betenkt over at områdestyrets hjemmel til å nedlegge forbud mot iverksetting av tiltak fjernes, og de ber om at også dette utredes nærmere.

OØF gir til sist full tilslutning til forslagene til endringer i kap. 9.

Uttalelsen fra OØF var enstemmig.

Områdestyret i Vest-Finnmark (OVF) stemte mellom et forslag til uttalelse fra sekretariatet og et forslag fremsatt av et medlem i områdestyret.

Sistnevnte forslag fikk flest stemmer (3) og lyder som følger:

”Områdestyret for Vest-Finnmark viser til høringsuttalelsen fra NRL og slutter seg til uttalelsen fra NRL. Områdestyret mener at det ikke vil være hensiktsmessig å vurdere forvaltningsmodeller før identifisering av rettigheter er sluttført. For reindriften er en av de viktigste utfordringene å sikre og verne beitearealene for en fremtidig reindrift.”

Et mindretall på 2 medlemmer stemte for sekretariatets innstilling.

Dette mindretallet gir sin støtte til Samerettsutvalgets flertallsforslag når det gjelder **forvaltningsmodell i Nordland og Troms** med den begrunnelse at denne løsningen er best egnet til å ivareta reindriften sine interesser i disse områdene. Forslaget til styresammensetning i

Hålogalandsallmenningen støttes også med en presisering om at det bør være to representanter fra reindrifta i styret.

Mindretallet ser det positivt at det foreslås en streng prosess rundt disponering av grunnen og at Hålogalandsallmenningen fremstår som et forvaltningsorgan som har til hensikt å beskytte og forvalte arealene på en bærekraftig måte i tråd med tradisjon og kultur.

Mindretallet anser sammensetningen av kontrollkomiteen for å være hensiktsmessig.

Mindretallet mener også at den foreslåtte ordningen med regionale utmarksstyrever kan medføre en forvaltning med fokus på lokale forhold og da spesielt reindrift og jordbruk, og de ser det positivt at utmarksstyrene organiseres som frittstående organer.

Mindretallet mener at den foreslåtte ordningen hvor det enkelte utmarksstyre skal disponere deler av Hålogalandsallmenningens feste- og grunneierinntekter synes fremtidsrettet og bærekraftig.

Mindretallet ser en utfordring i den foreslåtte styresammensetning i utmarksstyrene, men mener likevel at Samerettsutvalgets flertallsforslag er det beste alternativet pr. i dag.

Mindretallet ser det som svært viktig at de samiske rettighetene på Hålogalandsallmenningens grunn blir synliggjort i loven, og de er skeptisk til at det presiseres rettigheter til jordbruket i loven.

Til sist bemerkes at det ikke synes naturlig å innlemme områdene sør for Nordland i den foreslåtte Hålogalandsallmenningen, men at den foreslåtte omorganisering av fjellstyrene synes som en god ordning.

Mindretallet støtter i hovedsak forslaget til **endringer i Reindrifftsloven** men har noen merknader.

Retten til gjeterhytter (§ 21) bør knyttes til siidaandel og ikke til den enkelte reineier, og disponeringen av gjeterhyttene bør også reguleres gjennom bruksreglene.

Mindretallet ønsker nærmere utredet forholdet til elgjakt (§ 26).

Mindretallet er noe betenkt over å fjerne områdestyrets hjemmel til og nedlegge forbud mot iverksetting tiltak (§ 63) og ber om at dette utredes nærmere.

Til sist gis det full tilslutning til endringene i kap. 9 om erstatningsansvar mv.

Når det gjelder **Kartleggings- og anerkjennelsesloven** slutter mindretallet seg til Samerettsutvalgets forslag, og de ser det som positivt at de foreslåtte ordningene likner de løsningene som er vedtatt for Finnmark.

Når det gjelder **Saksbehandlings- og konsultasjonsloven** ser mindretallet det veldig positivt med en lovfesting av konsultasjonsreglene og at loven favner mye videre enn den nåværende konsultasjonsavtalen.

Det at Saksbehandlings- og konsultasjonsloven ikke gjelder fullt ut ved saksbehandling etter noen særlover (pbl., nvl., og bvl) mener mindretallet gir en uoversiktlig lovsituasjon.

De påpeker videre at konsultasjonsprosessene vil bli veldig ressurskrevende og ber om at dette forholdet må klarlegges nærmere. Ressurssvake parter må gis muligheter for å delta på lik linje med mer ressurssterke parter.

Til sist påpekes at det er ønskelig med mest mulig åpenhet rundt konsultasjonsprosessene

Områdestyret i Troms (OT) har valgt å ta utgangspunkt i høringsuttalelsen fra Norske Reindriftssamers Landsforbund og støtter denne fullt og helt.

Noen punkter nevnes likevel konkret.

OT mener at prosessen med identifisering av rettigheter må være slutført før det er hensiktsmessig å vurdere **forvaltningsmodell**, bl.a. fordi man da vet hvilke områder som skal omfattes av forvaltningen. Inntil videre bør derfor dagens forvaltning med Statskog opprettholdes, dog med en styrket samisk representasjon som sikrer reell innflytelse. Når det gjelder forvaltningsordning vil OT understreke betydningen av at reindriften sikres reell innflytelse i arealforvaltningen.

OT støtter ikke forslaget om å opprette ulike forvaltningsorgan for områdene sør for Finnmark da dette vil virke splittende på næringen, gi rom for forskjellsbehandling og være arbeidskrevende å forholde seg til. De mener derfor at det bør opprettes et enhetlig forvaltningsorgan for hele det aktuelle området.

OT mener videre at det overordnede målet med identifiseringsprosessen må være å kartlegge og anerkjenne samenes kollektive rettigheter til land og vann med utgangspunkt i faktisk historisk bruk.

OT er skuffet over at utvalget ikke har foreslått en hjemmel i **reindriftsloven** som sikrer reindriften mot inngrep slik at reindriftens arealer kan opprettholdes for fremtiden. De mener at dette lå i utvalgets mandat og at en slik hjemmel bør inntas i loven.

OT understreker at reindriftsretten også innbefatter retten til å bruke/høste av ulike fornybare ressurser, og støtter utvalgets mindretall i at elgjakten bør inntas i reindriftsloven.

OT er videre kritisk til forslaget om å fjerne områdestyrets mulighet til å legge ned midlertidig forbud mot inngrep i reindriftsloven § 63. De oppfatter det slik at denne hjemmelen er tiltenkt jordskifteretten, og mener at jordskifteretten må tilføres bred reindriftskompetanse før den skal kunne behandle reindriftsrelaterte spørsmål.

OT mener også at områdestyrene og reindriftsstyret bør bestå av personer med reindriftsbakgrunn og at oppnevningen burde vært innenfor rammen av samerettsutvalgets mandat. (går ut fra at det her siktes til reglene for oppnevning)

Når det gjelder områdevern uttaler OT videre at de er opptatt av at disse områdene ikke må bli et mål for friluftsbasert reiseliv og turisme, men at reindriften skal kunne bruke områdene slik de alltid har gjort. De støtter et forslag om at nye områder ikke skal vernes før det er gjennomført en kartlegging.

Til sist vil OT understreke at forslaget til reindriftslov, konsultasjonslov og lov om saksbehandlingsregler samt andre lovendringsforslag som synliggjør hensynet til reindrifta må gjennomføres fortest mulig og uavhengig av videre prosess med samerettsutvalgets innstilling.

Områdestyret i Nord-Trøndelag (ONT) uttaler at det er sterkt kritikkverdig at de samiske interessene og rettighetene, og representasjonen i de styrende organene som forvalter offentlig grunn blir langt sterkere i Nordland og Troms enn det som er foreslått for tilsvarende områder i Sør-Norge. De mener at det må være naturlig og gi sterkere vern for de samiske interessene i Sør-Norge enn i Nord-Norge fordi den sørsamiske reindriftsnæringen, folket, språket og kulturen er langt mer utsatt og truet av utslettelse enn de samiske interessene i nord.

ONT vil også presisere at den foreslåtte kartleggings og domsprosess må omfatte alle krav som kan fremmes om samiske rettigheter i hele landet sør for Finnmark og at det forvaltningsregimet som velges også må omfatte områder som via anerkjennelsesprosessen kan gi grunnlag for samisk tamreindrift på arealer hvor det ikke forekommer i dag.

ONT uttaler videre at nødvendige lovendringer må legge til rette for at tidligere rettskraftige dommer som er fattet på sviktende historisk og juridisk grunnlag kan behandles på nytt i utmarksdomsstolen og høyesterett. Omfanget av reinbeiteretten og andre samiske rettigheter som jakt-, fiske og virkesrett må klarlegges og det er ONT sin oppfatning at den samiske befolkningen som er en del av den samiske kultur og bor i de tradisjonelle samiske områder har de samme kollektive rettigheter som den del av den samiske befolkningen som driver med reindrift.

Kartleggings- og anerkjennelsesprosessen må ikke bare baseres på tradisjonell norsk rettsoppfatning, men det må tas med i loven at også tradisjonell samisk rettsoppfatning må vektlegges.

ONT mener videre at eventuelle allmenningsrettigheter til landbruket bør avklares i den foreslåtte kartleggings- og anerkjennelsesprosessen.

ONT vurderer det slik at den foreslåtte oppsplitting av forvaltningen av dagens statsgrunn vil være en vesentlig ulempe for den sørsamiske befolkningen og at det må sikres et felles forvaltningsregime for gjenværende statsgrunn sør for Finnmark.

Etter ONTs oppfatning er det beste alternativ til en ny felles forvaltningsordning i hele området sør for Finnmark at fjelloven innføres også i Nordland og Troms med nærmere foreslåtte endringer i lovverk og Statskogs vedtekter som sikrer samiske rettigheter og medbestemmelse.

Uttalelsen fra ONT var enstemmig.

Områdestyret i Nordland (ON) stemte mellom tre forskjellige forslag til uttalelse, et forslag fra sekretariatet og to forskjellige forslag fremsatt av styrets medlemmer.

Det ene forslaget fremsatt av et styremedlem går i hovedtrekk ut på å gi sin støtte til forslagene fremsatt av flertallet i samerettsutvalget. Forslaget presiserer at det forutsettes at den foreslåtte lovgivning må samsvare med landets folkerettslige forpliktelser overfor samene.

Det andre forslaget fremsatt av et styremedlem likner forslaget fra sekretariatet men med noen få endringer / presiseringer. Dette gjelder bl.a. en endret ordlyd i Saksbehandlings- og konsultasjonsloven § 10 for å gjøre inngrep i særlig viktige samiske områder avhengig av samtykke fra berørte samer.

Videre noen endringer i Kartleggings- og anerkjennelsesloven for bl.a. å presisere at det må tas hensyn til samiske rettsoppfatninger og at kartleggingen også må omfatte privateid grunn.

Til sist ble forslaget fra sekretariatet vedtatt med tre mot to stemmer.

I denne uttalelsen forutsetter ON at all lovgivning som kommer som følge av samerettsutvalgets innstilling må være i samsvar med Norges folkerettslige forpliktelser overfor samene. Eventuell tvil vedrørende dette må vurderes spesielt før endelig beslutning tas.

ON mener det må være et mål med den kommende lovgivningen at den sikrer det materielle grunnlaget for samisk kultur og spesielt den samiske reindriftens arealer. Jo sterkere presset mot reindriften er jo sterkere beskyttelse er det behov for.

ON støtter forslaget om en **Kartleggings- og anerkjennelseslov**, men har noen kommentarer til forslaget.

ON understreker at formålet må være å definere områder med alle typer samiske rettigheter og at grunnlaget ikke må begrenses til å omfatte bare nasjonal rett. Dette fordi den samiske bruken kan ha karakter som nødvendigvis ikke er omfattet av nasjonal rett i dag.

ON ønsker presisert at bruk utøvd i Norge av reindriftssamer bosatt i Sverige må betraktes som rettighetsoppbyggende og innbefattes av kartleggings- og anerkjennelsesprosessen. De ønsker også presisert at prosessen ikke må avgrenses til dagens reinbeiteområde eller gjøres avhengig av hvem som i dag står som eier av grunnen, og ON mener at kartleggingsprosessen må komme i gang så fort som mulig.

ON støtter også forslaget til **Saksbehandlings- og konsultasjonslov**, men har også her noen kommentarer.

Målet må være å sikre at det ikke treffes beslutninger som kan stride mot folkerettens skranker mot inngrep i materiell samisk kulturutøvelse. De stiller spørsmål ved hvorfor det bare er henvist til art. 27 i FN konvensjonen om sivile og politiske rettigheter og ikke hele konvensjonen.

ON ønsker mest mulig åpenhet omkring konsultasjonsprosessene og ønsker presisert at dokumentene bør være offentlig tilgjengelige når prosessen er fullført.

Konsultasjonsprosessene vil stille store krav til partene og kreve mye ressurser, og ON understreker i den forbindelse at det er viktig å sikre reindriften likeverdighet som part i konsultasjonsprosessen.

Når det gjelder **forvaltningsordningen** mener ON at det er vanskelig å ta endelig stilling til denne på nåværende tidspunkt og at dette helst bør avvendes til etter at prosessen med kartlegging av rettigheter er gjennomført.

ON vil likevel gi en betinget støtte til forslaget om **Hålogalandsallmenningen**, men mener at det er noen viktige forutsetninger som må være på plass for at forvaltningsordningen skal sikre reindriftens rettigheter og interesser i tilstrekkelig grad.

I utgangspunktet bør det være en felles lovgivning og forvaltning for all såkalt statlig grunn / statsallmenninger der det drives samisk reindrift. Etter forslaget fra utvalgets flertall vil for eksempel flere reinbeitedistrikter måtte forholde seg til to forskjellige forvaltningsordninger.

Dette er uheldig for den sørsamiske reindriften. ON mener derfor at mindretallsforslaget om en Hålogalandsallmenning som også omfatter områdene sør for Nordland er å foretrekke.

ON ser både fordeler og ulemper med forslaget om regionale utmarksstyrer. Dette vil medføre at beslutningene fattes nærmere brukerne og det kan være med på å ansvarliggjøre kommuner og regionale myndigheter når det gjelder samiske interesser. Samtidig vil det være med på å stykke opp forvaltningen. Dersom det innføres en ordning med utmarksstyrer må det være med en slik oppdeling at reinbeitedistriktene og siidaenes bruksområder ikke blir splittet opp på flere utmarksstyrer.

Det er videre viktig med deltagelse fra reindriften i beslutningsorganene og beslutningsprosessene. ON er usikker på om de foreslåtte reglene for Hålogalandsallmenningen og saksbehandlingsreglene er tilstrekkelig for å sikre den samiske innflytelsen, og mener at dette også vil være avhengig av hvordan Kartleggings- og anerkjennelsesloven og Saksbehandlings- og konsultasjonsloven kommer til å virke.

ON mener at det må vurderes nærmere om den foreslåtte styresammensetningen i Hålogalandsallmenningen oppfyller ILO konvensjonens krav. De viser i den sammenheng til at Finnmarkseiendommen har en likevekt mellom representanter oppnevnt av Sametinget og Fylkestinget, og mener at mindretallsforslaget med likevekt mellom representantene i Hålogalandsallmenningens styre kan være mer betryggende når det gjelder samiske forhold.

ON har ingen merknader til forslaget som omfatter beite- og hogstrett for jordbrukseiendom, men de er mer skeptisk til det som går på utvisning av grunn til seter og tilleggsjord da de mener at dette kan medføre betydelige problemer for reindriften. Dersom det åpnes for utvisning av seter og tilleggsjord vil det være behov for ytterligere presiseringer i lovteksten for å hindre at reindriften blir skadelidende.

ON har også vurdert forslaget om å videreføre **Statskog SF** som grunneier, men mener at dette forslaget gir dårlige muligheter for reindriften og andre samiske næringer /brukere til å medvirke godt nok i beslutningsprosessene.

Forslaget til endringer i **reindriftsloven** støttes i hovedsak av ON som også mener at disse må iverksettes så snart som mulig. Forslaget inneholder mange viktige endringer og nyttige presiseringer.

ON har imidlertid også her noen kommentarer til enkelte punkter med forbedringspotensial.

Når det gjelder retten til husvære m.m. mener ON at det vil være bedre å knytte retten til siidaandelen istedenfor til den enkelte reindriftsutøver, og at disponeringen av gjeterhyttene også bør knyttes til distriktets bruksregler.

Når det gjelder brensel og trevirke vil ON påpeke at også friskt bartrevirke har vært brukt av reindriften i uminnelige tider til å lage bl.a. teltstenger og at loven ikke må utformes slik at den kommer i strid med reindriftens etablerte rettigheter

Når det gjelder vurderingen av retten til elgjakt mener ON at det ikke kan avskrives at reindriften kan ha slike særskilte rettigheter, og at det i loven må tas høyde for at dette kan være tilfelle.

Når det gjelder de foreslåtte endringer i kap.8 stiller ON spørsmål om det er hensiktsmessig å fjerne områdestyrets mulighet til å legge ned midlertidig forbud mot tiltak inntil jordskifteretten har behandlet saken.

Områdestyret i Sør-Trøndelag / Hedmark (OSTH) vedtok en nesten likelydende uttalelse som områdestyret i Nordland. Forskjellen går i hovedsak ut på at uttalelsen fra OSTH ikke har med punktet om at bruk utøvd i Norge av reindriftssamer bosatt i Sverige må betraktes som rettighetsoppbyggende og innbefattes av kartleggings- og anerkjennelsesprosessen.

I tillegg vedtok OSTH noen tilleggspunkter. Disse går bl.a ut på et ønske om å i større grad ta hensyn til historiske føringer som kan være til fordel og nytte for næringa samt at hele den samiske kulturen må vektlegges, og ikke bare reindriftsnæringa.

Videre at kartleggingen også må innbefatte områder som var i bruk av den samiske reindrifta før distriktsinndeling ble gjort og at den samiske reindriften og andre tradisjonelle samiske næringer i dette må området gis et kollektivt rettsvern i form av bruksrettigheter.

Uttalelsen fra OSTH var enstemmig.

Da Norske Reindriftsamers Landsforbund sin høringsuttalelse er sentral for noen områdestyrer vedligger den ved utsendelse av saksframlegget.

Reindriftssjefens forslag til uttalelse:

Reindriftsstyret er fornøyd med at samiske rettighetsforhold fra Troms og sørover er utredet nærmere, og at det foreligger forslag til lover og endringer i lover som skal ivareta samiske rettigheter i dette geografiske området.

Reindriftsstyret er særlig opptatt av reindriftens rettigheter. Reindriftsstyret har derfor vurdert de ulikeforslag fra samerettsutvalget med utgangspunkt i hva som er tjenlig for samisk reindrift, og hva som kan sikre samiske rettigheter i et helhetlig og langsiktig perspektiv.

Når det gjelder de folkerettslige sider ved samerettsutvalgets forslag, er dette vanskelig å vurdere fullt ut. Reindriftsstyret vil likevel sette som en forutsetning at all lovgivning som kommer som følge av samerettsutvalgets innstilling, må være i samsvar med de folkerettslige forpliktelser som Norge har overfor samene. Dette gjelder både de særskilte folkerettslige forpliktelser som følger av samenes status som urfolk og i forhold til annen folkerett. Eventuell tvil som kan knyttes til tolkningen av samerettsutvalgets forslag i forhold til folkeretten, må vurderes spesielt før det tas endelige beslutninger. Dette må være et krav i forbindelse med det kommende lovarbeidet for å sikre trygghet og legitimitet til de endelige beslutningene.

Reindriftsstyret er særlig opptatt av framtida for reindriften. Over tid har reindriften mistet arealer og fått innskrenket rettigheter. Reindriften er under kontinuerlig press fra andre interesser som ønsker å utnytte og gjøre inngrep i områder som reindriften bruker. Det må derfor være et mål med den kommende lovgivningen at den sikrer det materielle grunnlaget for samisk kultur, herunder spesielt den samiske reindriftens arealer. Dette er viktig fordi samisk kultur er nært knyttet til samiske reindrift. Den sørsamiske kulturen nært knyttet til reindriften, både når det gjelder sørsamisk språk, kulturutøvelse, identitet, samfunnsliv, livsform og næring.

Videre mener Reindriftsstyret at det må tas særlig hensyn til samisk reindrift i slike geografiske områder der reindriften er hardt presset av samfunnsutviklingen. Jo sterkere presset mot reindriften er, jo sterkere beskyttelse er nødvendig i lover, gjennom forvaltning og i andre

prosesser som berører reindriftens arealer. Det er i denne sammenheng viktig å sikre tilstrekkelig kompetanse og ressurser i de håndhevende institusjoner.

Videre har Reindriftsstyret en del merknader til de ulike forslagene som omtales spesielt nedenfor.

1. Kartleggings- og anerkjennelsesloven

Reindriftsstyret støtter forslaget om at det skal utarbeides en kartleggings- og anerkjennelseslov for de samiske bruksområdene fra Troms og sørover. Reindriftsstyret har imidlertid noen merknader til lovforslaget som både gjelder forholdet til folkeretten og til den avgrensningen som gjøres i forhold til samiske rettigheter.

Reindriftsstyret understreker at formålet må være å definere områder med alle typer samiske rettigheter. Reindriftsstyret mener at dette kan dreie seg om etablerte, bestående og historiske samiske rettigheter og rettigheter som følger av internasjonal urfolksrett.

Reindriftsstyret legger til grunn at samerettsutvalget med begrepet nasjonal rett tar høyde for å sikre at alle samiske rettigheter kartlegges og at det skjer i henhold til folkeretten.

Reindriftsstyret begrunner dette med at samisk bruk, herunder reindriften kan ha en noe særegen type rettighetsdannelse.

Reindriften har ofte en vekselbruk av områder over tid. Dette skyldes klimatiske forhold, beite og driftsforhold og hva som til en hver tid har vært ansett som hensiktsmessig og praktisk mulig for den enkelte siida, familie eller reinbeitedistrikt.

Alders- og personsammensetning av siidaen, reintall og hva som er gjennomførbart i praksis vil her spille en rolle for de valg av beitebruk som gjøres og er blitt gjort tidligere. I tillegg kommer altså de naturgitte forhold og inngrep som er gjort i beitelandet.

Reindriftsstyret registrerer at områdestyret i Nordland mener at det samiske bruksområdet ikke må fortolkes slik at det bare omfatter bruken til samer som er bosatt i Norge.

Det bør derfor presiseres at også bruk utøvd i Norge av reindriftssamer bosatt i Sverige, kan omfattes av kartleggings- og anerkjennelsesprosessen.

Reindriftsstyret mener det er viktig at også områder som i dag ligger utenfor reinbeiteområdet, kan omfattes av kartleggings- og anerkjennelsesprosessen. Reindriftsstyret oppfatter at dette er i tråd med utvalgets forslag, men ønsker likevel å presisere dette. Reindriftsstyret mener derfor at hele det samiske bruksområdet må omfattes, uavhengig av hvor samene er og har vært bosatt, og uavhengig av hvilke grenser reinbeiteområdene og reinbeitedistriktene har i dag.

Reindriftsstyret mener videre at det ikke må foreligge tvil om at kartleggingen av reindriftens rettigheter skal kunne skje uavhengig av hvem som i dag står som eier av grunnen.

Når slike områder defineres (kartlegges), må det følges opp gjennom forvaltningsordninger som ivaretar de samiske rettighetene og rettighetshaverne.

Reindriftsstyret er videre enig med samerettsutvalget i at krav som har som hensikt å svekke eller avvike tidligere anerkjente samiske rettigheter, vil måtte avvises. Dette har sammenheng med den folkerettslige begrunnelsen for kartleggingen og det forhold at det tidligere ikke har skjedd noen helhetlig kartlegging og anerkjennelse av samiske rettigheter i dette geografiske området.

Reindriftsstyret mener derfor at det kan være en fordel at kartleggingen kommer i gang fortrest mulig, og at områder med samiske rettigheter blir identifisert. Reindriftsstyret registrerer at flere områdestyrer finner det er vanskelig å ta stilling til en ny forvaltningsordning så lenge utfallet av kartleggingen er ukjent. Dette begrunnes med at det er en stor sammenheng mellom en kartlegging og anerkjennelse og den forvaltningsordning som utformes.

Reindriftsstyret ser at dette kan være et poeng, men mener likevel at en slik løsning vil være uhensiktsmessig fordi prosessen med kartlegging- og anerkjennelse vil kunne ta mange år. Etter vårt syn vil det være uheldig å utsette forvaltningsreformen så lenge.

2. Saksbehandlings- og konsultasjonsloven

Reindriftsstyret støtter forslaget til saksbehandlings- og konsultasjonslov. Det er særlig viktig for reindriften og andre samiske næringer at naturgrunnlaget sikres for framtidige generasjoner. Dette kan bl.a. gjøres gjennom samisk deltakelse i beslutningsprosesser i saker som kan påvirke naturgrunnlaget i tradisjonelle samiske områder. Målet må være å sikre at det ikke treffes beslutninger som kan stride mot folkerettens skranker mot inngrep i materiell samisk kulturutøvelse.

Lovforslaget vil få betydning for reindriften og reindriftssamenes muligheter til å delta i prosesser og påvirke resultatet når det tas beslutninger som berører reindriftens naturgrunnlag. Dette medvirker til at reindriften har større mulighet til å oppnå forståelse for sine rettigheter og behov. Det gir også bedre muligheter til å påvirke omfang og vilkår for tiltak, aktiviteter eller beslutninger som berører arealforvaltningen.

Områdestyrene i Nordland og Sør Trøndelag/ Hedmark stiller spørsmål om hvorfor bare artikkel 27 i FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter (SP) er nevnt i § 1 annet ledd om forholdet til folkeretten når hele SP er inkorporert i norsk lov gjennom menneskerettighetsloven. Reindriftsstyret legger til grunn at hele FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter vil kunne begrense rekkevidden av loven selv om bare artikkel 27 nevnes konkret.

Reindriftsstyret mener det er positivt dersom det er mest mulig åpenhet omkring konsultasjonsprosessene. Åpenhet vil gjøre det mulig å få innsyn i hvordan konsultasjonslovgivningen fungerer, og hvilke forhold som blir vektlagt (jf. forslaget om interesseovervekt). Selv om foreslått lovendring gir mulighet til å unndra dokumenter som utveksles mellom konsultasjonsparter, bør dette være av tidsbegrenset karakter. Det må derfor være mulig å gjøre alle dokumenter offentlig tilgjengelig når konsultasjonsprosessen er slutført, og det er fattet endelig vedtak i saken.

Ellers mener Reindriftsstyret at lovforslaget vil medføre at det stilles store krav til konsultasjonspartene, bl.a. når det gjelder ressursbruk, økonomi, personlig innsats og engasjement. For et reinbeitedistrikt kan det bli en uforholdsmessig stor arbeids- og ressursbelastning å gjennomføre konsultasjoner dersom det blir mange slike saker. Derfor er det viktig å sikre reindriftens likeverdighet som part i en konsultasjonsprosess. Herunder må også de økonomiske vilkårene avklares, slik at reindriften har økonomisk og praktisk mulighet til å delta som en likeverdig part.

Reindriftsstyret ser også at ressursbruk og kompetansebehov vil være en utfordring for de fleste andre konsultasjonsparter herunder for eksempel reindriftens styringsorganer, kommuner, tiltakshavere osv.

Reindriftsstyret er også positiv til de foreslåtte endringene i annen lovgivning som er inntatt i denne loven.

3. Endret forvaltningsordning (Hålogalandsallmenningen m.m.)

Flere områdestyrer har uttalt at det er vanskelig å ta endelig standpunkt til en ny forvaltningsmodell så lenge det ikke foreligger en kartlegging av alle de samiske rettighetene i de samiske bruksområdene fra Troms og sørover.

Reindriftsstyret ser, som tidligere nevnt, at det kan være en del motforstillinger mot å ta stilling til forvaltningsmodell på dette tidspunkt. Etter en totalvurdering finner Reindriftsstyret det likevel mest hensiktsmessig at etablering av forvaltningsordning skjer samtidig med at kartleggingen tar til.

Reindriftsstyret ser at det kan være positive virkninger dersom det innføres nye forvaltningsordninger for de geografiske områdene fra Troms og sørover. Men det er en del forutsetninger som må være tilstede for at reindriftens rettigheter og interesser skal bli godt nok ivarettatt. Stikkord i denne sammenheng er en mest mulig helhetlig ressursforvaltning og deltakelse fra reindriften i beslutningsorganene og beslutningsprosessene. Videre må forvaltningsordningen(e) oppfylle ILO konvensjonens krav.

Samerettsutvalgets flertallsforslag om opprettelse av Hålogalandsallmenningen medfører en egen forvaltning for områdene i Troms og Nordland fylker. Når det gjelder områdene sør for Nordland, har flertallet foreslått endringer i fjelloven. Dette vil bety at reindriften sør for Finnmark må forholde seg til to ulike forvaltningsordninger. I praksis vil det innebære at selv enkelte reinbeitedistrikter vil få ulike ordninger innenfor sitt distrikt.

Reindriftsstyret mener at det bør være én felles lovgivning og forvaltning for all såkalt statlig grunn/statsallmenninger der det drives samisk reindrift.

Samerettsutvalgets mandat var avgrenset til å gjelde samiske bruksområder utenfor Finnmark fylke. På grunn av dette mandatet er det ikke mulig å få én helhetlig forvaltning for alle samiske bruksområder. Av de fremlagte forslagene anser Reindriftsstyret at modellen med Hålogalandsallmenningen er den som likner mest på løsningen i Finnmark og i størst grad vil oppfylle ønsket om en enhetlig forvaltning. En slik løsning vil etter Reindriftsstyrets syn også være mest i samsvar med folkeretten. Med utgangspunkt i samerettsutvalgets forslag vil Reindriftsstyret derfor gi en betinget støtte til forslaget om opprettelse av Hålogalandsallmenningen.

Forslaget om opprettelse av Hålogalandsallmenningen og endringer i fjelloven vil som tidligere påpekt, føre til at reindriften må forholde seg til flere forvaltninger. For sørsamisk reindrift er dette negativt. Sørsamisk reindrift, kultur og samfunnsliv må ses på som en helhet. Det sørsamiske bruksområdet i Norge går over flere fylkesgrenser. Én felles forvaltning vil gjøre det enklere å se reindriftens helhetlige behov og interesser. Reindriftsstyret mener derfor at mindretallets forslag om at Hålogalandsallmenningen også skal omfatte områdene sør for Nordland, er et forslag som bedre ivaretar hensynet til en helhetlig grunn- og ressursforvaltning.

Reindriftsstyret ser både fordeler og ulemper når det gjelder flertallets forslag om å opprette regionale utmarksstyrer. Utmarksstyrerne kan virke positivt ved at de kommer nærmere brukerne. De kan videre være med på å ansvarliggjøre kommuner og regionale myndigheter når det gjelder å ta hensyn til ulike samiske interesser, heriblant reindriften.

Flere områdestyrer har uttrykt skepsis til ordningen med regionale utmarksstyrer fordi dette kan være med på å stykke opp forvaltningen og medføre at et reinbeitedistrikt må forholde seg til flere utmarksstyrer. Dersom forslaget om utmarksstyrer får gjennomslag, må det være en slik regional inndeling at reinbeitedistriktene og siidaenes bruksområder ikke blir splittet opp på flere utmarksstyrer.

De foreslåtte reglene for Hålogalandsallmenningen skal virke til at reindriften og andre samiske interesser har innflytelse gjennom deltakelse i styrende organer. Samtidig er det foreslått ulike saksbehandlingsregler som skal virke i samme retning. Reindriftsstyret mener at dette er et viktig bidrag for å sikre innflytelse, særlig når det gjelder forhold som angår reindriften.

Når det gjelder sammensetningen av Hålogalandsallmenningens styre er det naturlig å sammenlikne med Finnmarkseiendommen. I Finnmarkseiendommen er det likevekt mellom representanter oppnevnt av Sametinget og representanter oppnevnt av fylkestinget. Reindriftsstyret ser at det kan reises spørsmål om hvorfor det skal være ulikt vektforhold mellom representantene i Hålogalandsallmenningens styre og styret i Finnmarkseiendommen. Reindriftsstyret forutsetter imidlertid at det er tatt høyde for at dette oppfyller ILO konvensjonens krav.

Reindriftsstyret har ingen merknader til forslaget som omfatter beite- og hogstretten for jordbrukseiendommer i lovutkastet.

Reindriftsstyret er mer skeptisk til forslaget om utvisning av grunn til seter og tilleggsjord, når det gjelder forholdet til reindriften. Det stilles riktignok krav om at seter eller tilleggsjord må være nødvendig for gårdsdriften. Videre må en utvisning ikke være til urimelig eller unødvendig skade for reindrift eller annen bruksutøvelse.

Erfaringer viser imidlertid at spesielt nydyrking kan være et betydelig problem for reindriften. Verdifullt beiteland for reinen går tapt, og reindriftsarealene blir splittet opp i mindre og usammenhengende områder. Gjennom årene har de ulike årstidsbeitene blitt så oppstykket at det er vanskelig å kunne bruke områdene uten at reinen også kommer inn på dyrket mark.

Reindriftsstyret mener videre at utvisning av seter slik det foreslås, i alle fall må begrenses til å gjelde ordinær seterdrift for bufe. Dersom utvisning av seter skal omfatte etablering av nye typer tilleggsnæringer, kan dette få urimelige konsekvenser for reindriften. Dette gjelder særlig for bruken av arealene, og de forstyrrelser ulike turistvirksomheter kan ha på reindriften tradisjonelle beite- og driftsmønster. Reindriftsstyret mener at dersom det åpnes for utvisning av seter og tilleggsjord på HAs grunn, må det foreligge en del begrensninger slik at reindriften ikke blir skadelidende. Det kan derfor være behov for ytterligere presiseringer i loven, samt et behov for en klarere avgrensning og definering av seterbegrepet.

Reindriftsstyret har også vurdert mindretallsforslaget om å videreføre Statskog SF som grunneier. Dette blir i hovedsak å videreføre dagens ordning med en del tillempinger. Reindriftsstyret anser at dette forslaget gir svakere muligheter for reindriften og andre samiske næringer/brukere til å medvirke godt nok i beslutningsprosessene. Et svakere vern av reinbeitearealene kan også være resultatet da Statskog SF antas å ha et større fokus på forretningsmessig drift.

4. Endringer i reindrifftsloven

Reindrifftsstyret støtter i hovedsak de foreslåtte endringene i reindrifftsloven. Dette er forslag som har vesentlig betydning for reindriften. Reindrifftsstyret mener derfor at arbeidet med reindrifftsloven må videreføres så fort som mulig, og om nødvendig før det skjer en avklaring av hva som skal gjøres med de andre endringene samerettsutvalget foreslår. Reindrifftsstyret ønsker å fremheve noen punkter.

Reindrifftslovens kapittel 1.

Reindrifftsstyret støtter forslagene til endringer i reindrifftsloven kapittel 1.

Reindrifftsstyret vil særlig fremheve at det er positivt at det skal framgå av § 3 at loven gjelder med de begrensningene som følger av ILO-169. I korte trekk betyr det at ILO konvensjonen gis forrang ved eventuell motstrid. Dette vil gi en større sikkerhet for samisk reindrift og er også i tråd med formuleringer i finnmarksloven og den foreslåtte hålogalandsloven.

Reindrifftsloven kapittel 3

Reindrifftsstyret støtter også forenklingen i kapittel 3 som omhandler beiteretten. Begrunnelsen er at dagens unntaksbestemmelse virker urimelig når det ikke er nødvendig av hensyn til andre næringer. Den foreslåtte bestemmelsen vil dessuten være langt enklere å forholde seg til for den som driver praktisk reindrift.

Reindrifftsstyret er enig i forslaget om å oppheve gjeldende bestemmelser om fredning av områder for reinbeiting.

Reindrifftsstyret støtter endringen som gjelder retten til husvære m.m. i § 21.

Det er imidlertid et spørsmål om retten skal være knyttet til den enkelte reindrifftsutøver, eller om retten skal knyttes til siidaandelen. Reindrifftsstyret ser fordeler dersom det presiseres at retten er knyttet til siidaandelen. Den som er ansvarlig leder vil dermed ha mulighet til å prioritere hvilke husvære som er mest hensiktsmessig for den reindrift som vedkommende driver og er ansvarlig for. Dette vil dessuten være i samsvar med dagen forvaltningspraksis. Områdestyrene i Øst-Finnmark, Nordland og Sør-Trøndelag / Hedmark deler Reindrifftsstyrets oppfatning.

Det vil også være en fordel om disponeringen av eksisterende gjeterhytter knyttes til reinbeitedistriktets bruksregler. Dette vil gi distriktet større mulighet til å prioritere hvordan reindrifftsens egen ferdsel skal foregå i viktige beiteområder.

I §21 tredje ledd foreslås det etter Reindrifftsstyrets syn en endring som åpner for bruksendring av gjeterhytter uten at dette krever godkjenning. Reindrifftsstyret mener at det bør beholdes i loven at også bruk til annet formål enn reindrift krever godkjenning av grunneier, områdestyre og vedkommende siida. Dette fordi en utstrakt praksis hvor gjeterhytter tas i bruk til andre formål, for eksempel turistvirksomhet vil kunne undergrave hele ordningen med gjeterhytter.

Reindrifftsstyret støtter videre at begrepet "*tradisjonelle flyttleier*" endres til "*nødvendige flyttleier for flytting av rein i samsvar med det som hensynet til en forsvarlig utøvelse av reindriften krever*". Dette vil samsvare bedre med reindrifftsens behov for tilpasninger etter forholdene og mulighet for bruk av alternative flyttleier. Forslaget imøtekommer et reelt behov for fleksibilitet i flyttmønsteret.

Samtidig frykter Reindriftsstyret at en mer dynamisk forståelse av flyttlei-begrepet kan bidra til å svekke det særskilte vernet flyttleiene har. For det første kan reindriften bli møtt med påstand om at vernet bare innbefatter de flyttleier som er helt nødvendig for å komme fra et sted til et annet. For det annet kan det være vanskeligere å argumentere for et vernebehov som endres under sakens gang eller fra gang til gang under en forhandlingsprosess med utbygger eller tiltakshaver. Etter Reindriftsstyrets syn bør dette avklares nærmere slik at slike utilsiktede virkninger unngås.

Reindriftsstyret støtter videre de foreslåtte presiseringene når det gjelder retten til gjerder og andre anlegg. Presiseringen vil klargjøre bedre at denne retten vil kunne utvikle seg i takt med utviklingen i reindriften og endres i samsvar med behovet. Det kan bl.a. bidra til å unngå misforståelser som andre kan ha om at reindriften skal være "statisk" og ikke utvikle seg i takt med tiden og endrede forutsetninger. De andre presiseringene omkring gjerder og anlegg støttes også.

Når det gjelder brensel og trevirke, støtter Reindriftsstyret den forenklingen som foreslås. Reindriftsstyret vil imidlertid påpeke at friskt bartrevirke har vært brukt av reindriften i uminnelige tider til å lage bl.a. egnede teltstenger, og Reindriftsstyret vil påpeke at loven bør utformes slik at dette tillates.

Det fremstår ikke klart hva utvalget egentlig har ment med "trevirke til utøverens faste bolig", men forslaget kan tolkes slik at det gir rett for en reindriftsutøver til å ta ut trevirke til bygging av selve bolighuset, og et slikt uttak vil også kunne gjøres på privat grunn. Etter Reindriftsstyrets oppfatning ligger en slik forståelse utenfor eksisterende rett til uttak av trevirke og en slik forståelse vil lett kunne bli konfliktskapende. Reindriftsstyret mener derfor at § 25, 2.ledd bør tas opp til ny vurdering og evt. omformuleres slik at betydningen blir klar.

Det foreligger to forslag når det gjelder vurderingen av retten til elgjakt i sammenheng med utøvelsen av reindrift. Etter reindriftsstyrets oppfatning er det så vidt store forskjeller på småviltjakt og elgjakt, at dette kan begrunne de ulikheter i reindriftsloven som flertallsforslaget innebærer. Det siktes da til både dagens rettsstilling, økonomiske og historiske forhold og selve jaktas karakter.

Reindriftsstyret støtter i hovedsak endringsforslagene til kapittel 8. Vi stiller likevel spørsmål ved om det er hensiktsmessig å fjerne områdestyrets mulighet til å legge ned midlertidig forbud mot tiltak inntil jordskifteretten har behandlet saken. Dette er en hjemmel som ikke er så mye i bruk. Det har likevel vist seg hensiktsmessig å ha denne muligheten for å vinne nødvendig tid når det planlegges tiltak som er i konflikt med viktige reindriftsinteresser. Et eksempel på dette er områdestyrets vedtak om å nedlegge forbud mot oppstart av aktiviteter knyttet til "Norgesfaraleden", strutsefarm i Troms, større nydyrking i forbindelse med stordrift med sau i Øst-Finnmark m.v.

Reindriftsstyret støtter videre forslaget om presisering av hensynsplikten ved ferdsel i område hvor rein beiter. Hensynsplikten skal også innbefatte grunneier og bruksrettsghaver. Det har vært noen uheldige hendelser knyttet til grunneiers aktiviteter på statlig grunn, bl.a. i forbindelse med reinens kalving. Den foreslåtte presiseringen må derfor betraktes som nødvendig.

Reindriftsstyret støtter også endringene som foreslås i lovens kapittel 9. Forslagene er positive endringer og viktige skritt i retning av å likestille reindriften med annen beitenæring. Det er videre rimelig at det som hovedregel er skadevoldende reinens eier som stilles til ansvar, og ikke hele reinbeitedistriktet eller siidaen. Ettersom reindriften ofte har en intern fordeling av beitene,

vil det være mulig å finne ut hvem som bruker de konkrete områdene, og som dermed er ansvarlige.

Vedtak:

Reindriftssjefens innstilling vedtas enstemmig med de endringer som fremkom ved behandlingen, slik:

1. Kartleggings- og anerkjennelsesloven, andre avsnitt:

Reindriftsstyret understreker at formålet må være å definere områder med alle typer samiske rettigheter. Reindriftsstyret mener at dette kan dreie seg om etablerte, bestående og historiske samiske rettigheter og rettigheter som følger av internasjonal urfolksrett.

Reindriftsstyret legger til grunn at samerettsutvalget med begrepet nasjonal rett tar høyde for å sikre at alle samiske rettigheter kartlegges og at det skjer i henhold til folkeretten.

Reindriftsstyret begrunner dette med at samisk bruk, herunder reindriften kan ha en noe særegen type rettighetsdannelse. Identifiseringen kan ikke kun avgrenses av gjeldende norsk rett, men må også omfatte samiske rettsoppfatninger, sedvaner og rettslige tradisjoner. (Styrets enstemmige tillegg)

2. Saksbehandlings- og konsultasjonsloven, fjerde avsnitt:

Reindriftsstyret mener det er positivt dersom det er mest mulig åpenhet omkring konsultasjonsprosessene. Åpenhet vil gjøre det mulig å få innsyn i hvordan konsultasjonslovgivningen fungerer, og hvilke forhold som blir vektlagt (jf. forslaget om interesseovervekt). Selv om foreslått lovendring gir mulighet til å unndra dokumenter som utveksles mellom konsultasjonsparter, bør dette være av tidsbegrenset karakter. Det må derfor være mulig å gjøre alle dokumenter offentlig tilgjengelig når konsultasjonsprosessen er slutført, og det er fattet endelig vedtak i saken. *Forslag til tillegg fra Jarle Jonassen: Konsultasjonsloven må omfatte en rett til samisk samtykke ved inngrep med betydelig negativ innvirkning på reindriften. (Jarle Jonassen, Alf Johansen, Mats Kappfjell og Berit Marie Eira stemte for forslaget – Ottar Befring, Inger Skjerve Bjartnes og Margreta Påve Kristiansen stemte mot – forslaget vedtatt med 4 mot 3 stemmer)*

Femte avsnitt:

Ellers mener Reindriftsstyret at lovforslaget vil medføre at det stilles store krav til konsultasjonspartene, bl.a. når det gjelder ressursbruk, økonomi, personlig innsats og engasjement. For et reinbeitedistrikt kan det bli en uforholdsmessig stor arbeids- og ressursbelastning å gjennomføre konsultasjoner dersom det blir mange slike saker. Derfor er det viktig å sikre reindriftens likeverdighet som part i en konsultasjonsprosess. Herunder må også de økonomiske vilkårene avklares, slik at reindriften har økonomisk og praktisk mulighet til å delta som en likeverdig part. I dag er reindriften ikke økonomisk og praktisk i stand til å delta som likeverdig konsultasjonspart (Styrets enstemmige tillegg).

3. Endret forvaltningsordning (Hålogalandsallmenningen m.m.), avsnitt 11 og 12:

Når det gjelder sammensetningen av Hålogalandsallmenningens styre er det naturlig å sammenlikne med Finnmarkseiendommen. I Finnmarkseiendommen er det likevekt mellom representanter oppnevnt av Sametinget og representanter oppnevnt av fylkestinget. Reindriftsstyret ser at det kan reises spørsmål om hvorfor det skal være ulikt vektforhold mellom representantene i Hålogalandsallmenningens styre og styret i Finnmarkseiendommen.

Reindriftsstyret forutsetter imidlertid at den fremtidige forvaltning oppfyller de krav som ILO-konvensjonen og folkeretten tilsier (Styrets enstemmige tillegg)

Reindriftsstyret har ingen merknader til forslaget som omfatter tidligere etablerte beite- og hogstrettigheter for jordbrukseiendommer i lovutkastet. Man er kritisk til forslaget i Hålogalandsallmenningen som vil etablere en generell rett i lovs form. (Styrets enstemmige tillegg)

Avsnitt 15 og 16:

Reindriftsstyret mener videre at utvisning av seter slik det foreslås, i alle fall må begrenses til å gjelde tradisjonell seterdrift for bufe. Dersom utvisning av seter skal omfatte etablering av nye typer tilleggsnæringer, kan dette få urimelige konsekvenser for reindriften. Dette gjelder særlig for bruken av arealene, og de forstyrrelser ulike turistvirksomheter kan ha på reindriftens tradisjonelle beite- og driftsmønster. Reindriftsstyret mener at dersom det åpnes for utvisning av seter og tilleggsjord på HAs grunn, må det foreligge en del begrensninger slik at reindriften ikke blir skadelidende. Det kan derfor være behov for ytterligere presiseringer i loven, samt et behov for en klarere avgrensning og definering av seterbegrepet.

Reindriftsstyret har også vurdert mindretallsforslaget om å videreføre Statskog SF som grunneier. Dette blir i hovedsak å videreføre dagens ordning med en del tillempinger. Reindriftsstyret anser at dette forslaget gir svakere muligheter for reindriften og andre samiske næringer/brukere til å medvirke godt nok i beslutningsprosessene. Et svakere vern av reinbeitearealene kan også være resultatet da Statskog SF antas å ha et større fokus på forretningsmessig drift.

Forslag til tillegg fra Reindriftsstyrets leder: "Reindriftsstyret slutter seg til å opprettholde Statskog SF som grunneier. Styret ønsker ikke å bruke ressurser på å etablere et nytt forvaltningsorgan og slutter seg til mindretallets forslag". (Forslaget ble vedtatt ved at 4 stemte for dette forslaget – 3 stemte for Reindriftssjefens innstilling).

4. Endringer i Reindriftsloven, avsnitt 5:

Reindriftsstyret ønsker å beholde § 21, første og andre ledd som den er. (Styrets enstemmige endring)

Øvrig tekst i avsnittet strykes.

Avsnitt 13: Strykkes i sin helhet. (Styrets enstemmige endring)